

گۆڤاری ئەكادیمیای كوردی

| ژماره (٦١) | ٢٠٢٤ |

گۆڤاری ئەكادیمیای كوردی

• ژماره (61) • 2024 •

سەرۆکی ئەكادیمیای كوردی و خاوەن ئیمتیازی گۆڤار

حهههسه عید حهههن

سهرنوسهر:

پ.د. كاروان عومهر قادر

به پێوه بهری نووسین:

د. په خشان فههمی فەرحو

دهستهی نووسهران:

- پ.د. قهیس کاکل توفیق

- پ.د. موحسین ئەحمەد عومەر

- پ.د. بهختیار سه جادی

- پ.د. فەرهاد قادر کهریم

- پ.ی.د. عهبدلواحید ئیدریس شهریف

- پ.ی.د. نهوزاد ئەحمەد ئەسوەد

- د. لهزگین عهبدولرهمان ئەحمەد

دهستهی پراویژکاران:-

- پ.د. میشیل لیزه نپیگ

- پ.د. مارتن فان برونسن

- پ.د. جهلیلی جهلیل

- پ.د. سالح ئاکین

- پ.د. جهغهەر شیخولئیسلامی

- پ.د. عهبدولرهمان ئەداک

- پ.د. هاشم ئەحمەدزاده

گهشتا قارهمانی "مەندی ترسنۆک" ل دویف مۆدیلا تاک ئەفسانەیا (جۆزیف کامبل)ی

د.شیلان یونس محمد

پشکا زمانی کوردی، کولیژا زانستین

مروقیایه تی، زانکویا زاخو

Sheelan.mohammed@uoz.edu.krd

پوخته:

جۆزیف کامبل ئەفسانەناسی ئەمریکی، خودانی مۆدیله کا نوی و داھینه رانه یه، ئەو مۆدیلا مینا یاسایه کا گشتی ل سەر پرائییا ئەفسانە و چیرۆکیین فۆلکلۆریین جیهانی دهیتنه پهیره وکرن. ئەوی مۆدیلا تاک ئەفسانەیا خو ل سەر بنه مایه بۆچوونین یۆنگی سه بارهت نهستی دانا. کامبل پشتی کۆمکرنا پتریا ئەفسانەیا جیهانی شیا بگه هیته مۆدیله کا ئیکگرتی دهر باره ی قاره مانى. ئەو قاره مانى یۆنگ وه کو ئیک ژ گرنگترین جۆری نمونه یین دهستپیکى دزانیت. ئەوی پشتی گرییا پتریا ئەفسانەیا جیهانی شروقه کرى دیار بوو؛ قاره مانین هه مى ئەفسانەیا، خودان بنه ما و کاره کته ره کى هه گرتینه. قاره مانین هه مى ئەفسانەیا جیهانی ژ بو وه رارکرن و گه هشتن دهست ب گه شته کى دکهن و ژ سى قوناغین (چوون و بجه هیلان، دهستپیکرن، زقرین) دهر باز دبن. د نوکه دا ئەف مۆدیله هنده د بیاقتین جۆراو جۆریین ئەدهب و هونه ریدا به ربه لاقه و جهی خو د قه کۆلینین ئەده بیدا گرتیه له وما دشیا ندایه ئەف مۆدیله ل سەر ده قین ئەده بی - ئەفسانەیا - کوردی ژى بهیته پراکتیک کرن. هه ر ژ بو ئەشى مه به ستی ئەفسانەیا "مەندی ترسنۆک" ژ په رتوکا "نارینا گۆلبارین" هاتیه هه لبارتن. پشتی پراکتیک کونا مۆدیلا کامبل دیار بوو، چهن د ویستگه ه ژ مۆدیلى د ئەفسانا "مەندی ترسنۆک" دا نه هاتنه دیتن، لی ئەفسانەیا "مەندی ترسنۆک" هه ف شیوی پرائییا ئەفسانەیا جیهانی، خودان قاره مانه که کو ب مه به ستا وه رار د بواری دهر وونی و مه عنه ویدا دهست ب گه شته کا سى قوناغى دکهن.

په یقین کلیلی: گهشتا قاره مانى، جۆزیف کامبل، مەندی ترسنۆک، تاک ئەفسانەیا، نمونین دهستپیکى.

پیشه‌کی:

ئەفسانەییەن قارەمانی ب بەر بە لاقترین جوړین ئەفسانەیان د جیهانییدا دەینە زانین. هەڤدەم ل گەل پەیدا بوونا هزر و میتۆدین نوی یین پەرخەیی ل سەدئ بیستیدا جوړیڤ کامبل ل گەل ئینانا مۆدیل گەشتا قارەمانی گوهرینەک بنەرەتی د بیافئ پەرخنا ئەفسانەناسی- ئەوا ژ بو شروڤەکرنا دەقی مفايي ژ زانستین دەرووناسی، مروفناسی و ئەفسانەیان وەردگریت- دروستکر. ئەف پشکا پەرخەیی ل سەر بنەمایئ نموونین دەستپیککی- ئەو وینە و زاراقئ کارل یۆنگی ژ بو شروڤەکرنا دەروونین مروفان بکار ئینای- کار دکەت.

قارەمان پشکەکە ژ نموونەییەن دەستپیککی ئەوا د هەمی شارستانیەت و کەلتوراندا هەڤشکە. کامبل پشتی کۆمکرنا پتیریا ئەفسانین جیهانی شیا بگەهیتە مۆدیلەکا ئیکگریتی دەربارە قارەمانی. ئەوی پشتی گرییا پتیریا ئەفسانەییەن جیهانی شروڤەکری دیار بو؛ قارەمانین هەمی ئەفسانەیان، خودان بنەما و کارەکتەرەکی هەڤگریتینە. قارەمانین هەمی ئەفسانەییەن قارەمانی ژ بو وەرارکر و گەشتنتی دەست ب گەشتەکی دکەن. کامبل گەشتا قارەمانی (Hero's Journey)، ب ناوک و سەرەیا تاک ئەفسانەیان دزانیت. ئەوی ئیکەمین جار ئەف زاراقە د پەرتوکا (قارەمانی ھزار دیم) دا بکارئینا. ئەوی د ئەفی پەرتوکیدا بنەمایین شیوازی ئەگیرانا گەشتا قارەمانی شروڤەکر. گەشتەک کو قارەمان ژ ژیان و جیهانا ئاسایی بەرەڤ جیهانەکا نەدیار یا خودان هیزین مەزنگە دچیت. گەشت ب واتا لقین و چوون ژ جەهکی ل گەل دەربازکرنا ھندەک قوناغان ب مەرەما گەشت ب جەتی مەبەست. ل دویڤ مۆدیل کامبلی گەشتا قارەمانی خودان پروویەکی دەرفەیی و دەروونی (مەعنەوی) یە و ھەر دوو پرووی دبنە بیروکا بەرھەمی ئەدەبی.

چنکو ((گەشتا قارەمانی، ھەر دووبارەکرنا نموونەییەن دەستپیکینە ئەوین ژ سئ قوناغین بجه هیلان، دەستپیکرن و زفرین دەرباز دیت. د هەمی ئەفسانەیاندا قارەمان دەستبەرداری ژیان پۆژانە دیت و دەست ب گەشتەکی ل گەل چارەنقیسەکی نەدیار دکەت. د ئەفی گەشتیدا پوی ب روی هیزین ب ترس و میتافیزیکی دیت لئ د ئەنجامدا

ل سەر هەمی تستان سەردکەڤیت و ب سەر بەرزی دزفریتەڤە. پشتی زفرینی قارەمان د شیاندا بە هاریکاریا ھەر کەسەکی بکەت و خیر و بەرەکەتی بگەهینیتە دەرووبەرەن.)) (کمبل، ۱۳۸۵: ۴۰)

ئەف ئەکۆلینە دەربارە گەشتا قارەمانیە ئەوا پەیرەوا مۆدیلەکا ئیکگریتی و دووبارە کریا جیهانی دکەت. مۆدیلە سئ گۆشەیا (چوون و بجه هیلان، دەستپیکرن، زفرین). قارەمانین ئەفسانەیان مروفان؛ چ ژن بیت یان زلام. قارەمان ھەر ئیک ب پەنگ و ئەگەرەکی ژلایئ خیزان یان دەرووبەرین خوەڤە هاتینە زیندانی یان سرگوون کرن. د پتیریا ئەفان ئەفسانەیاندا ھول دەیتەدان قارەمان بەیتە کوشتن یان باندۆر و شینوارین ئەوی نەمینیت. قارەمان وارئ خوە بجه دەیلیت و دکەڤیتە د قوناغەکا دژاردا و جارن ئیزیکی مرئ، لئ هیزین دەرفەیی هاریکاریا ئەوی دکەن. د ئەفی قوناغیدا گەلەک گوهرینین بنەرەتی ل سەر کەسایەتیا وی پەیدا دیت. ل دویمایەیی زفرینا قارەمانی، زفرینەکا پپر شکۆیە، قارەمان پشتی دەربازکرنا ئاستەنگ، نەخوشییان، قوناغین دژوار و مەترسیدار ب سلامەتی و سەر بەرزی دزفریتەڤە ژیان ئاسایی و دناڤ وار و خەلکی خوەدا.

گرنگیا ئەفی ئەکۆلینئ د وی چەندیدا دیار دیت ژ بو دیارکرنا ئاست و پیکەھی ئەفسانەییەن کوردی مینا پشکەکا گرنگ د ئەدەبی ئەگیرانکیدا، پیدڤیە گرنگی ب خواندن و شروڤەکرین نوی بو ئەفسانەییەن کوردی بەیتە دان.

کەرستئ ئەکۆلینئ ب شیوئ پەرتوکخانەیی هاتیە کۆمکر. ژیدەری سەرەکی ئەفی ئەکۆلینئ پەرتوکا (قەرمان ھزار چەرە ۱۹۴۹) *The Hero with a Thousand Faces* ب زمانی فارسی بوویە.

سەبارەت پشینیەیا ئەکۆلینین بەری، د زمانی کوردیدا چ ئەکۆلین ل دۆر مۆدیل گەشتا قارەمانی نەهاتە دیتن. ھەرچەندە چەندین ئەکۆلینین ل دۆر ئەفسانە و ئۆستورەناسی هاتینە کرن، ژ ئامازە کرن ب نافئ جوړیڤ کامبل و بوچوونین گشتین وی سەبارەت ئۆستورەیان دەرباز نەبوویە.

ب دیریژاھییا ئەکۆلینئ ھول هاتیە دان بەرسقا چەندین

پرسیاران بهیته دان:

- ئایا مۆدیلا کامبل ل دۆر گهشتا قارهمانی ل سهر "مهندی ترسنۆک" دهیته پراکتیک کرن؟

- ئایا ههمی قۆناغ و ویستگه هین مۆدیلا کامبلی د "مهندی ترسنۆک" دا دهیته دیتن یان جهگۆرکی و کیم و زیده هی تیدایه. ئه گهر هه بیته ئه و جهگۆرکی و کیم و زیده هی چنه؟

- دهرئه نجامی گهشتا قارهمانی، ئایا گوهرین د که سایه تی و جیهانی نییا قارهمانیدا روی ددهت؟

فه کۆلین ب سهر دوو ته وهران هاتییه پارفه کرن. د ته وهری ئیکیدا ب کورتی باسی قارهمان و گهشتا ئه وی د ئه فسانه یین قارهمانیدا هاتییه کرن، دگهل دیارکنا بنه مایی مۆدیلا تاک ئه فسانه ییا جۆزیف کامبلی. د ته وهری دووییدا ب رهنگه کی وه سفیانه قوناغین مۆدیلا د "مهندی ترسنۆک" دا هاتییه شروفه کرن.

۱-ته وهری ئیکی:

۱-۱ تاک ئه فسانه یی: جۆزیف کامبل ل گهل پیشکیشکرنا مۆدیلا تاک ئه فسانه یی جهی خوه د رهخنا ئه فسانه ناسیدا دیارکر. ئه و د پهرتوکا (قارهمانی هزار دیم) دا پشتی کۆمکرنا پتریا ئه فسانه یین جیهانی و شروفه کرنا زنجیرا کار و پهفتارین قارهمانین جیاواز، تیورا (تاک قارهمانی- تاک ئه فسانه یی * Monomythy) دانا. ب دیتنا ئه وی ههمی ئه فسانه یین جیهانی چیرۆکه کی فه دگیرن ب تنی شیوازی فه گیرانین ئه وان ژ ئه گهری جیاوازییا که لتوری ملله تان ژ ئیک جیاوازن.

دراستیدا فه دۆزینا تاک ئه فسانه ییا کامبلی، بریتییه ژ جۆراوجۆرییه کا بی سنوورا چیرۆکه کی د به ژنا کۆمه کا ئه فسانه یان ل ئاستی جیهانیدا. ب دیتنا (روتن) ی ب کورتی بابه تنی تاک ئه فسانه یین ب تنی ((قارهمانه که ب هزار دیمان نه که هزار قارهمان)) (روتن، ۱۳۸۷: ۱۰۲)

۱-۲ قارهمان مینا پشکهک ژ نمونه یین دهستیکی:

ب درێژاهییای مێزووییی هندهک نمونه ب شیوه کی بهردهوام د فۆرمین جیاوازا د ههست و نهستین مرفۆاندا دووباره دبن. ئه فچهنده ب نمونه یین دهستیکی**

دهینه نافکرن و تاییه مهندیین خوه هه نه. یۆنگی بو جارا ئیکی زارافی نمونه یین دهستیکی بکار ئینا. ئه و زارافی بریتییه ژ ((جینهکانی گۆزانه وهی که لتوور و داب و نه ریت و بهها کۆمه لایه تی و رهوشتی و رهفتاره روحیه کان و به شیوه یه کی نیشتووی دهروونی له ناو نهستی کۆ دا جیگیرن.)) (حه مه غه ریب، ۲۰۱۹: ۱۵۲)

یۆنگ خهون و خه یال، ئه فسانه و هونه ری ب سی ئاراستین نمونه یین دهستیکی دزانیت، ئه وین د نهستا کۆم (Collective Unconscious) دا جهی خوه گرتیه و بهردهوام مینا بازنه کی نوی دبنه فه و ((له خهونه کان و کاره ئه ده بی و هونه رییه کان، ههروه ها ئیتیک و ئه خلاقی گشتی دهرده وهی.)) (عومه ر، ۲۰۱۲: ۲۷۸) ب دیتنا یونگی خهون و خه یال ژیده ری نمونه یین دهستیکییه. هه ر ژ ئه فنی روانگه هی ئه وی ژ بو شروفه کرنا نمونه یین دهستیکی مینا قارهمان، پیرونا (دهمامک)***، گیان، سیبه ر...خواندین دهروونی ل سهر ئه فسانه یین جادووی، چیرۆکین دیو و پهریان ئه نجامدا. یونگی داکۆکی ل سهر گرنگیا په یوه ندییا نه ستی کۆم و نمونه یین دهستیکی د فه کۆلینین ئه ده پیدا کر.

یۆنگ بو شاره زا بوون د نمونه یین دهستیکی و بنه مایی نه ستی گرنگی ب ئۆستوره یاندا چنکو ب دیتنا ئه وی ((کلیلا تۆخم و ره گه زین نا ناگایی د ئۆستوره یاندا پاراستینه و شیوازی دهرکه فتنه نمونه یین دهستیکی ل ده ف یۆنگی خوه ل هیما و ئۆستوره یاندا دهرکه فن.)) (مصطفوی، ۲۰۱۴: ۶۵-۶۶)

نمونه یین دهستیکی ل ده ف یۆنگی خوه ل چهند وینه و جۆراندا دیار دکهن ژ ئه وان ژی (دایک، سیبه ر، پیرونا، ئه نیما و ئه نیمۆس،*** مانا، خود، کراوه یی و گۆشه گیری، باب، زارۆک، قارهمان...) ههروه سا سنووری نمونه یین دهستیکی گه له ک به رفه هه و گه له ک جۆران ب خوه فه دگریت سه ره رای ئه وهی چهندی کو ((چ سنووره ک ژ بو ده ستیشانکرنا نمونه یین دهستیکی نینه، لی ژلایی زانستیقه هندهک ژ ئه وان گرنگترن.)) (پالمه ر، ۱۳۸۸: ۱۷۱) قارهمان ب ئیک ژ گرنگترین جۆری نمونه یین دهستیکی دهیته هژمارتن. ئه و به رامبه ر چه مکی ((ئه ز ل

ديتنا يۆنگى ھەردەم خود پىدقى ب خوه ھېزىكرنى بيت نيشانين قارمانين ئەفسانەيى ديار دبن چنكو ((كارى سەرەكئ قارمانى ئەفسانەيى ڤەدۆزينا خوياتييا خوهيه، ئانكو ل سەر كەم و كورتى و خالين لاوازين خوه هلييت و ھەولا ھېزىكرن و لادانا ئەوان بەدەت.)) (يونگ، ۱۳۸۹: ۱۶۴) خەيالا مروڤى ل گورەي گرى و كيماسيىن د ژيانا خوهدا ھەز دكەن راستيىن تەحليىن ئەفسانەيان بەروڤاڤى ديار بكەن ئانكو ئەو چاكي، چافنەترسى و ھېزا رادەبەدەرا پالددەنە خوداوەند يان قارمانان دەرەنجامى ئەوان كيماسيىانە كو د ژيانا خوه ژى بى بەھرن.

۳-۱ ئۆستورە ناسييا جۆزىڤ كامبل:

پشتى دياركرنا بنەمايى سەرەكئ تاك ئۆستورەي يا كامبلى ديار دبيت كو مۆدئلەكا بەراوردكارى- بنيانگەرئيه. سى فاكترەين گرىگ د بنياننانا ئەڤى مۆدئليدا پشكدارن: ۱- مفا وەرگرتن ژ مېتۆدا بەراوردكارى. ئۆستورە ناسييا بەراوردكارى ئەوا ب شېوہەكئ سيستماتيك دويڤچوونەكا پېڤەرى-بەراوردى د نافەرۆكا ڤەگىرائين ئەفسانەيىن شارستانىيەت و ميللەتتەين رەگ و بنيات ھەڤشكدادەت. ئەڤ چەندە دبيتە ئەگەر كو ژلايەكڤە مفايى ژ زانستين پەيوەنديدار بھيتە وەرگرتن و ژلايەكئ ديتڤە كەلتور و شارستانىيەتتەين ناوچەيىن جوداجودا ڤەدكۆليت. ھەر ئەڤ چەندە بوويە ئەگەرئ پەيدا بوونا خواندەنەكا نوى د ئەڤى بياڤيدا.

۲- مفا وەرگرتن ژ مېتۆدئ شېوازگەرى. ب باوہرا بنيانگەران سەرەراي زىدەھى و جۇراو جۇرئيا ھېما، نيشانە و ناراستين مروڤان، لئ ھەمى مروڤ د بنەرەتدا ژ چەند بنياتتەين كيم و سنووردار پېكھاتينە. لەوما دەرئەنجامدا دشيىن ھەمى نيشانين مروڤان- ب سەر ھەر شارستانىيەت و كەلتورەكى بيت- د سيستمەكئ ھەڤگرتيدا بھينە پۆلينكرن.

۳- ھەڤگرتنا تاك قارمانى، ئەڤە ئەو راستىيە ئەوا كامبل پشتى كۆمكرنا پترىيا ئەفسانەيىن جيھانى شيا بگەھيتە مۆدئلەكا ئېكگرتى دەر بارەي قارمانى. كامبل پشتى گرىيا ئەفسانەيان شروڤەكرى بو ئەوى ديار بوو؛ قارمانين ھەمى ئەفسانەيان، خودان بنەما و كارەكتەرەكئ ھەڤگرتينە.

دەر وونناسيىيە)) (يونگ، ۱۳۸۹: ۱۷۵) كو مەبەست ژى ((ھشياريا ھەست، بېرەوہرى، ھزر، ھەز و ئارەزوو و ب گشتى ھەر تىشتى دەر برينى ژ كەسەكى بكەت و ناسناما ئەوى كەسى ديار بكەت.)) (سياسى، ۱۳۸۴: ۵۳) قارمان د گەشتا خوه يا- ب شېوى- ھېمايى و ب درېژاھييا وەرارا كەسايەتيا قارمانى جۇرئين ديتريىن مەوونەيىن دەستپىكى مينا ئەنيمە، رېبەر، سيبەر... ھىدى ھىدى خوه ديار دكەن.

ل چيرۆكئين ئەفسانەيى و قارمانيدا بەردەوام ل گەل كەسايەتتەكئ گەشەكرى و جياوازتر ژ كەسەين ديتريىن ب روى دبين، ئەويىن ھەمبەرى تراژيديا و كارەساتان دبن و ب ئەڤى رەنگى جفاك و گەلئ خوه د پاريزن. ئەڤ كەسە ب قارمان دەپنە نافكرن. ((Hero ئانكو قارمان د بنەرەتدا پەيڤەكا يونانييە ب واتا پاراستن و خزمەتكرنى دەپت. قارمان واتا ئەو كەسى پېڤەمەت دەوروبەريىن خوه ئامادەيە خوه گورى بكەت. ئانكو د بنەرەتدا چەمكى قارمان پەيوەندى ب چەمكى خوه گوريكرنئىڤە ھەيە.)) (وگلىر، ۱۳۸۶: ۵۹) ب گشتى د ئەفسانەياندا بەردەوام (خوداوەند، خوداژن و قارمان دەپنە ديتن. ئەڤە بەلگەيە ل سەر ھەزا سروشتيا مروڤان بو پشتبەستن ب قارمانەكى چ باش بيت يان خراب. ئەڤ قارمانە ھېما و ناسناما جفاكەكا مروڤيە.)) (گريمال، ۱۳۳۹: ۱۷-۱۸)

ئەڤ جۆرە قارمانە كەسەين ئەفسانەيىنە، خودان ھېزەكا لەشى و دەر وونىيا رادەبەدەر و ميتافيزيكيىنە. قارمان ب ديتنا كامبلى ((ژن يان زەلامە كو دشپت ب سەر سنوور و كيم و كۆرتيىن تايبەتى و دەوروبەرى خوه زال بيت و بگەھيتە دەستكەڤتەين مروڤايەتى... قارمان، وەكى مروڤەكئ مۆدريىنتر ژ سەردەمئ خوه دمرن لئ مينا مروڤەكئ كاملان و بئ كيماسى د ھەمى سەردەماندا د فورمىين نويتردا ساخ دبنەڤە.)) (كمبل، ۱۳۸۵: ۳۰)

گەلەك ژ ئەڤان قارمانان ژ دەرئەنجامئ گرىيىن دەر وونىيىن مروڤان دروست دبن. مروڤ ھەول دەن ب رىيا درستكرنا قارمان و پالانا كومەكا سالۆخەتتەين چافنەترسى، خوراگرى، دلپىرى، دلۆڤانى، ھېز... ھتە، گرىيىن خوه ل پشت قارمان و رزگار كەرەكى ڤەشپىرن. ب

پشتی هەر هفت برا زفرین و مەندی د شکەفتا خووەفە دیتی دان و ستاندن ل سەر کوشتن یان نەکوشتنا مەندی دکەن. دەمی مەندی هشیار بووی بئەترسیت دچیتە دناڤهرا ئەواندا و ل بەر ناگری د روینیت. دوو جارەن داخازا دیتنا هێز و شیائین مەندی کەرن. جارەکی مەندی کویسەله (ئاوران) و جارەکا دی هیک (برایئ مەزنی دێوان) ژ بەرویکین خووە دئینینە دەر و دهاڤیتە ناگریدا. ل گەل درستکرنا باوهریئ ل دەف ئەوان مەندی قەسدا ژ دەرڤە ی شکەفتی کەر. دێوان داخاز ژ مەندی کەر ل ژوورا بابئ ئەوان ل دووماهییا شکەفتی بئینا خووە قەدەت. مەندی قەبوول دکەت ب ئەوی مەرگی هەتا سئ شەف و پۆزان کەس پرسیارا ئەوی نەکەت چنکو پیدقی ب بئینقە دانئیه. د ژووړڤقە ئاوران د سیمایی خوهری پەریدا ئاشکرا دیت و د هەمان شەڤدا ژیاننا هەڤزینی پیک دئین.

پشتی سئ شەڤان ئاورانی گوتە مەندی نوکە هەر هفت برا دی داخازکەن ل گەل ئەوان بچیه نیچیری و توب تنی داخازا کفانی سیریی بابئ ئەوان بکە. ل دەمی نیچیری مەندی ب هەر سەد تیرین خووە نیچیر کەر و بوویە جهئ سەرسۆرمانا دێوان. پشتی چەند پۆزان مەندی خووە نەساخ کەر و برایئ بچویک ئەوی کەر ژ مەندی قەدبوو مال بەر ئەوی. برایئ بچویک داخاز ژ مەندی کەر هەندەک داران بینیت. ئەو ژێ گەرەکا داران ل بەر دەرئ شکەفتی کۆم دکەت و جارەک دی دبیتە جهئ پرسیار و سەرسۆرمانا دێوان... ئیدی دێوان مەندی ب مەزن و ریبەری خووە دانابوو. پشتی ماوہیەکی دەنگ و باسئ شەری دپۆین بالەفر ل گەل هفت دێوان هات و مەندی ب راویژا ئاورانی پۆلهکی سەرەکی د راوستیانا شەریدا گێرا و ب ئەفی رەنگی دپۆین بالەفر ژێ مەندی ب مەزنی خووە دانا.

ژ ئەگەرئ دوو گیان بوونا ئاورانی، دەم هاتبوو مەندی دێوان بجهه بهئیلیت و بزفریتەڤە واری خووە. ل دەمی زفرینی برایئ بچویکی دێوان هاتبوو پاسپاردن هەتا گەهشتنا مەندی بۆ بنهجهی هاریکارییا ئەوی بکەت. لئ ئەوی دەرئەنجامئ کەر و کینا ژ مەندی هەبوو هەولا نەهیلانا مەندی دا، مەندی پێشەم زانی و ئەو ل ئەسمانی بلند

٢-تەوهری دووی: قۆناغین گەشتا قارەمانی ل دویف مۆدیل (کامبل)ی:

ئەف تەوهرە، تەوهرەکی تیۆری -پراکتیکیه، هەول هاتییه دان لایەنی تیۆری مۆدیل کامبلی دگەل ئوونەیین ئەفسانەیا ژیرباس بهیته شوڤه کەرن. لەورا ب فەر هاتییه زانین کورتیه ک ل سەر ئەفی ئەفسانەیی بۆ خواندەفانان بهیته بەرچاڤکەرن.

١-٢ کورتیا مەندی ترسنۆک:

مەندی زەلامەکی ترسنۆک بوو. ئەو د ناڤ خەلکیدا ب مەندی ترسنۆک ناڤدار بوو. هەتا وی پادە ی ترسنۆک بوو تەنانەت شەڤی نەدویریا بچیتە میزتئی. شەڤەکی مەندی گوتە هەڤزینا خووە میزا من یا دەیت ل گەل من وەرە هەتا بەر دەرگەهی. دەمی دەرکەتینە ژ دەرڤە پشتی هەڤهڤه یقینەکی هەڤزینا وی، مەندی پالدهت و ژ بەتەنەکی دکەڤیتە خواری. مەندی زانی ئیدی دەرگەه فەنا بیت. ژ ترسا گیانەوهران بەرەڤ دارستانقە دچیت و ژ ترسا دەنگەکی دکەڤیتە ل سەر کویسەله کی. کویسەله راکر و دیت هیکەک ل جهئ وی سپی دکەت. هیک و کیسەله ی دکەتە پاخلا خووەدا و بەرەڤ بلنداییا گەرگی دچیت هەتا دگەهیتە شکەفتەکی کو ناگر تئقە هەلکری بوو... ل بەر ناگری دنڤیت و د خەویدا دیت کویسەلا ل گەل دبیتە پەریه کا جوان ب ناڤی پەری ئاوران و ل بەر لیڤا رویارەکی روینشتیه. ئاوران خووە ب کچا شاهئ بن هفت بەحران ددەتە نیاسین کو دەمی ل گەل هەڤالین خووە دچیتە سەیرانەکی دپۆهک چاڤدیریا وی دکەت و د بەردەتە دویف قە. ئاوران بۆ ماوی هفت سالان هفت تەبەڤین ئەردی دەر باز دکەت و پشتی دکەڤیتە سەر ئەردی خووە دکەتە د کۆدی کویسەله پدا. لئ دپۆ ئەوی پەیدا دکەت. دپۆ خووە دکەتە هیک و هەر دوو پیکڤه هاتە گریدان. ئاوران دبیت: نوکە تو یئ د خەوی، دەمی هشیار بووی بزانه تو یئ ل شکەفتا برایئ ئەوی دپۆی. ئەو هفت برانە. ئەو نزانن ئەوی دناڤ هیکیدا برایئ وان یئ مەزنە. چنکو ئەو دپۆ چ ژ هیژا تە نزانن گەلەک ژ تە دترسن و ئەز دی ب چزاڤزی ل گەل تە ناخقم نەترسە و ب تنی بلا باوهریا تە ب من بهییت.

یان دەریا، بلنداهیا گوپیتکیڤن چیاڤین دویر و ئاسی یان جبهه کی د ئه سمانیدا، گزیرتین دویر و بهرزه داخاز دکهت و بقی پهنگی بارۆ دهروونی و معنه ویسی قاره مانسی ژ سنوورین واری وی بو جهین مه بهست دهیته فه گوهاستن. ئه و جهین قاره مان هه م خوشین و هه م ئیش و نازارین دژوار تیدا دبینیت. ئه ف داخازیه پتیا جاران ب شیوی ئاماژه یان دهنگه کی ب پتیا گیانداره کی کریت ل جبهه کی تاری و ب ترس دگه هیته قاره مانسی.

ته تهری ئه فسانا مهندی ترسنوک، په ریه که د لاشی کویسه لهیدا و د خه ونیدا داخازا هاریکاریسی ژۆ دکهت و دبیزیته مهندی ترسنوکی ((گهر تو من خه لاس نه که ی تو ژۆ ژ ته نگافیا تو تیدا خه لاس نابی. به لی ئه گهر تو گوهداری یا من بکه ی ئه م هه ر دوو دی قورتال بین ژ ته نگافی یا...)) (هزرغان، ۲۰۰۲: ۱۶)

۲-۲-۱-۲ په تکرنا داخازی یان په قین و خوه فه شارتن ژ خوداواندان: پتیا جاران ده می قاره مان بو گه شته کی دهیته داخاز کرن، ل ده ستپیک گرنگی پئ نادهت. ئه ف گرنگی پئ نه دانه ده رته نجامی هنده ک ئه گه رانه وه کی حه زنه کرنا قاره مانسی بو گوهرینا ژانا خوه یان ژ بهر هنده ک ئه گه ران بو نمونه د ژانا خوه یا ئاساییدا تووشی خه مۆکی بوویه.

د ئه ف ئه فسانیدا، د خه ونیدا داخاز ژ مهندی دهیته کرن، له وما ده رفه تا به رسقدانئ چ په سند کرن یان په تکرنا گه شتن- بو مهندی نامینیت چنکو هه ر ل گه ل هشیار بوون ژ خه وی دی هه مبه ری دیوان بیت. له وما ئه ف ویستگه هه د ئه فسانا مهندی ترسنوگدا نینه.

۲-۲-۱-۳ هاریکاری پین غه یی (میتافیزیکی): هه ر ل گه ل وه رگرتنا داخازییا گه شتی ژلایسی قاره مانیه، په ره ره کی میتافیزیکی - پتیا جاران ب سیمای پیره ژن یان پیره میره کیسه - بو وی ئاشکرا دبیت و ب دریزاهیا گه شتی ب ئاراسته کرنا رینمایان هاریکارییا ئه وی دکهت. ئه ف ریه ره جادویه کی ده ته قاره مانسی بو ده می پوی ب پوی هیزین مه زن و نه دیار دبیت ب ئاسانی و سلامه تی خوه ژۆ قورتال بکهت.

پیه ره و رینیشاندهری مهندی هه ره پهری ئاوران ب خوه یه.

کر و حه فت قوناغان ژ شکه فتن بوراند. پشتی زفرینی ئیدی ئاورانی خوه ل سه ره هه می که سان ئاشکرا دکر. ب دریزاهیا شه ش سالیڤن پیکفه ئه و خودانی دوو کچ و دوو کوران بوون. پژه کی ئاورانی مهندی بره چیاهه ک و پشتی مهندی ئافا کانیه کی فه خواری ب ئیکجاری پیر بوو. ل دویدا ئاوران تف دکه ته بنی ئه زمانی مهندی و هه می شیان و مه ریفه یا خوه دگه هینته مهندی و دبیزیتی ئه فه حه فت سالیڤن من ب دویمه ی هات و پیدقیه بزفرمه فه لی ژفانی مه هه ر سال ل هه یفا نیسانیه. ژ نوکه پئنه تو دی بیه ریه ره و چافدیری زارۆکیڤن مه و ل کیفه پیدی بن بی ته بینن دی هاریکارییا ئه وان که ی. (هزرغان، ۲۰۰۲، ۱۵-۳۸)

۲-۲ پراکتیک کرنا گه شتا قاره مانسی (مهندی ترسنوک) ل دویف مۆدیلا (جۆزیف کامبل) ی

ئه ف گه شتا پر مه ترسیدار د سی قوناغاندا ده رباز دبیت: (کامبل، ۱۳۸۵: ۴۵-۴۶) و هه ر قوناغه ک ب سه ره چه ند ویستگه هان دهیته پارقه کرن کو سه ره جم دبیته حه فده ویستگه هه ئه و ژۆ بریتینه ژ:

۲-۲-۱ قوناغا ئیک: چوون و بجه هیلان

ئه ف قوناغه ب سه ره پینج ویستگه هان ده رباز دبیت:

۲-۲-۱-۱ داخازی بو چوونی: هه می ئه فسانه، داستان، چیرۆکیڤن په ریان... ب سالۆخدانا ژانا پۆژانه یا قاره مانسی ده ست پیدکه ن. د راستیدا ژانا ئاسایی زه مینه یا گه شه کرنا قاره مانیه، ل گه ل ئاماده کرنا خوینه ری به ره ف جیهانا چیرۆک و ئه فسانئ دبه ت و تژییه ژ روویدانین نه چافه ریکری. ل دویدا قاره مان ب په نگه کی نه راسته وخو ب پتیا ئاماژین غه یی و نه دیار بو ئه نجامدانا ئه رکه کی نوی و تایهت بو گه شته کی دهیته داخاز کرن. ((قاره مان ژ بهر هنده ک ئه گه ران مینا سه رکه فتن د هه فریکیه کییدا، ب مه به ستا ژ بیرکرن یان چاره کرنا نه هه مته کی، په یدا کرنا ئه فینئ و... هتد ده ست ب گه شتا خوه دکهت. هنده ک جاران قاره مان ل ده م و جبهه کییدا پیدقیه داخازا گه شتی وه رگریت چنکو ژانا خه لکی و مروفایه تیسی د مه ترسییدا به.)) (ویتیا، ۱۳۹۰: ۱۷-۱۸) قه ده ر قاره مانسی بو کویراتییا دارستان، بن عه ردی

بۆ گوهرینی دیار دبیت. د سەرتاسەری جیھاتییدا هزرار دەربازکرنا ئاستانا جادووویی مینا دەرکەتن ژ زکی نەهەنگی و ژ دایکبوونەکا نوییە. د ئەفسانەیی قارەمانیدا پتیرا جاران قارەمان ل سەر دەستی هەندەک گیانەوه‌ریین مەزن وەکی نەهەنگ، فیل یان بوونەوه‌ریین سەیر و سەمەر و ب کەلەخ و دەهەبە دەینە داوویران. لئ د ئەفسانەیی پەریاندا پتیرا جاران جەد دبیتە هێمای زکی ئەوان گیانەوه‌ریین ب کەلەخ. هەندەک جەد مینا شکەفت، بیرا ئافی، پەرستگەه زیندان... هتد ئەف جەهە هێمایین هەقال بچوکی دایکینە. ئەو جەهە قارەمان دزفرتەقە تیدا و پستی نیشاندانا خواست و ئیرادەیا خوە بۆ گوهرینی سەر و ژ نوی ژ دایک دبیت.

پستی حەفت دیو هیزا مەندی ب چەندین شیوایی جودا جودا تاقی دکەن و مەندی ب پراویژا ئاورانی د هەمیاندا سەردکەفیت. مەندی دقیت بزفرتەقە و بۆ دەمی سئ شەف و پۆزان بنفیت دا بشیت بزفرتەقە ل سەر هشین خوە، لئ دیو داخازا مانئ ژئ دکەن و جەمی بۆ دابین دکەن: ((برای مەندی تو ناچی، چونکی نوکە تو بوویە ئیک ژ مە و برایەکی مە... ل پاشیا قئ شکەفتی مە ژۆرەکا تایەت یا هە... ئەف ژۆرە یا بابئ مە بوو... هەتا تو بخوە دەرنەکەفی ئەم ناهینە نک تە، گەلەک هەیفەکە.. دونه دئ تیر بی و ئەز باوەر دکەم ل قئ چاخی دئ هیزا تە قەگەریت، پاشی گەلەک کارین گرنگ هەنە ئەم بکەین.)) (هزرغان، ۲۰۰۲: ۲۲-۲۳) ژ نوکە پیقە مەندی مەزترین ئاستەنگا ژيانا خوە واتە ترس دەرباز کریه و هەمبەری ترسئ بوویە -هەرچەندە ب پالدان و پێهیریا پەری ئاورانی بوویە- لئ ژ نوکە پیقە حەزا مەندی ب خوە بۆ تاقیکرنا شیوازەکن دیتری ژيانئ ئاشکرا دبیت.

۲-۲-۲ قۆناغا دووی: دەستپیکرن (روی ب روی بوون)

د ئەقئ قۆناغیدا قارەمان ژلائی دەروونی و مەعنەویقە وەراری دکەت و گوهرینی بنەرەتی د کەسایەتیا ویدا پەیدا دبیت. ژلائی ژ دەرفەیی سەرکەفتان ب سەر رویدانان ب دەست خوەقە دینیت. قارەمان د ئەقئ قۆناغیدا ژ شەش

ئەوی د پاخلا مەندی دا ب درێزاهیی جقاتئ، ب زمانئ چرافزی ل گەل دئاخفت و پێهیریا ئەوی دکر. ((پستی چاخەکی ئاورانی بدەنگئ بلند ب جرافزی گۆت: مەندی من بافیژە د ئاگری دا نەترسە ئەز نامرم، بەلئ بەری من بافیژئ ئاگری بیژە ئەقە سپیەکا ئورامورانی یا هاتیە (من چ دژوارە.)) (هزرغان، ۲۰۰۲: ۱۸)

۴-۲-۱-۴ دەربازبوون ژ دەروازی بەرەف نەدیاری: د قیریدا قارەمان ژ سنوورین ژيانا ئاسایی بەرەف وارهکی نە ئاشنا دەرباز دبیت. پستی دیاربوونا پێهیرین میتافیزیکی، قارەمان دئ بەرەف گەشتا خوە چیت. هەتا دگەمیتە زیرفانین دەروازی. ئەف زیرفانە جیھانا قارەمانی ژ هەر چار سەمتانقە سنووردار دکەن و ل هندا ئاسوین ژيانا وی پراوستیاینە و زیرفانئ لئ دکەن. ل پشت زیرفانان ترس، مەترسی و تاربیاتیە. هیزین زیرفانئ ل سنووران دکەن، گەلەک سەهمنان و روی ب روی بوون ل گەل ئەوان مەترسیدارە، لئ قارەمان ل گەل نیشاندانا دلیری و چەلەنگییا خوە هەمی مەترسییان ژ ناف دبەت.

د ئەفسانا مەندی ترسنووکا، حەفت دیو هێمایین زیرفانین دەروازینە. ئانکو بەری مەندی ب رەنگەکی راستەقینە بکەفیتە دناف گەشتیدا پیدقیە باوەرییا زیرفانان بۆ خوە مسوگەر بکەت. لەوما دەمی برای مەزنی دیوان داخازی ژ مەندی دکەت و دبیزیتی ((خوەزی مە زانییا هیزا تە چەندە؟)) (هزرغان، ۲۰۰۲: ۱۸) مەندی ب پراویژا ئاورانی هیکا د بەرویکا خوەدا دینیتە دەر و دبیزیت: ((هوین قئ بەری دینن من دگەل خوە ژ دنیا یا شەشی ئانییە و دبیزن قاییم ترین بەرە، ئەز دئ گفیشم سەر قئ ئاگری ئەگەر من شیا ئافی ژئ بینم دیارە هیزا من باشە... دگەل هندی هیک بەستەکی گفاشته هندا قئ ئاگری، ئافا هیکی دناف تیلین وی دا هاقیت و د دەستی خوەدا پەرچقاند و پرتین وی بەردانە دناف ئاگری دا)) (هزرغان، ۲۰۰۲: ۱۹) ب ئەقئ کاری تیدی دیو ب تیکجاری باوەرییا خوە ب هیزا مەندی دینن.

۴-۲-۱-۵ دەرباز بوون ژ ئاستەنگان (زکی نەهەنگی): ئەقە دویماهی قۆناغا دویرکەفتنا قارەمانیە ژ ژيانا خوەیا ئاسایی. ب گەشتن ب ئەقئ قۆناغئ حەز و ئیرادەیا وی

ویستگه‌هان دهرباز دبیت:

۲-۲-۱ پیکا تاقیکرنی: هەر وهک ژ نافونیشانی دیار، قاره‌مان دئ ل گهل کومه‌کا پرویدانیین نه‌چاڤه‌ریکری پوی ب روی بیت کو ژ مهرجین ئاماده‌کرنا قاره‌مانییه به‌ره‌ف گوهرینی. واتا تپه‌راندا چەندین ئەزموونین دژوار کو د راستیدا مینا تاقیکرنا ئیراده و خواستا قاره‌مانییه، هەر چەندە ئاساییه ئەگەر قاره‌مان د چەندین ئەزمووناندا تووشی شکه‌ستنی ژی بیت. بیگومان ئەرکی ئاماده‌کرنا قاره‌مانی بو پیر و ریهری قاره‌مانییه. (کامبل، ۱۳۸۵: ۱۰۵) د مەندی ترسنوڤکا، پەری ئاوران مەندی هاندەت کو د ژوورا بو وی هاتییه تەرخانکرن بیهنا خو هەدەت. ئەف چەندە ژی ب واتا بەردەوامیدان و کەفتنه د پیا ژیان و تاقیکرین نوی. ئەوا جهی راوستیانییه هەتا نوکە ژی مەندی ب تنی ب پشت بەستن ب شیانیین پەری ئاورانی بەردەوامی دایه و هەتا نوکە پۆلا هەز و خواستا وی ب خو دیار نینه. تەنانەت گەلەک جاران د ناخی خو هەدا پەشیمان بوویه و پرسیار بو ئەوی درست بوویه بو چی هەتا نوکە د ئەفی شکه‌فتیدا مایه؟

۲-۲-۲ هەفدیتن ل گهل ژنا جوان (خوداوه‌ندا ژن): د ئەفی ویستگه‌هیدا قاره‌مان هەزژیکرنه‌کا مەزن، مینا هەزژیکرنا دایکی بو زارۆکی خو تاقی دکەت. ژ نیشانی ئەفی ویستگه‌هی هەفدیتنا قاره‌مانی ل گهل دلکەتییا خو هیه ئەوا خودان پیگه‌هی خوداوه‌ندییه. (قاره‌مان پشتی دهربازکرنا قوناغا ئیکتی و سەرکەفتن ب سەر ناسته‌نگان د جهه‌کی دویر د نافه‌راست و دناف ئەردیدا خوداوه‌ندا ژن دبیت. ئەو ژنا هەمی پیقه‌ریین جوانی دهربازکرینه و بەردەوام پیه‌رییا قاره‌مانی کرییه. دەم هات قاره‌مان ئەوی ببیت و ب دیتنا وی دل و دەروون و شه‌هوه‌تا قاره‌مانی، ئەوی دخوازیت. له‌وما د هەمان جه‌دا هەفزینی پیک دینن.) (کامبل، ۱۳۸۵: ۱۱۶) کامبل هەفدیتن ل گهل ژنا جوان مینا دیارییه‌کی بو قاره‌مانی دزانیت.

د مەندی ترسنوک دا ئاشکراکرنا ژنا جوان کاره‌کی ب سانا هییه چنکو هەر ژ دەستیپکا ئەفسانی هەر چەندە ژنا جوان خو ئاشکرا نەدکر لی د خه‌ونا مەندی و هه‌روه‌سا ب دەنگ و راویژان ل گهل مەندی بوو. لی

بشتی مەندی دچیتە ل ژوورا دوپماهییا شکه‌فتی و دمینیته ب تنی پەری ئاوران ب ئاشکرایی خو نیشا مەندی دەت ((روناییه‌ک ژ پاخلا مەندی دەرکەت و ل بەر سینگی وی بو پەریه‌ک جوان براستی فی جاری مەندی ئاوران دیت، کچه‌کا جوان و چاف ره‌ش وه‌کی وی د خه‌ونا خو هەدا دیتی.)) (هزرغان، ۲۰۰۲: ۲۳) ب دیتنا کامبلی جاران ژنا جوان هەلگه‌ری سالۆخه‌تین پۆزه‌تیقین دایکایه‌تینه. ئەو دایکا دلۆقان، ئارام، جوان و پالدەر ئەوا بیرا مروڤی و ئیکه‌مین پالدەر د ژيانا هەر کەسه‌کیدا دینیت.

د مەندی ترسنوڤکا پشتی ئاورانی ماچه‌ک پیشکیشی وی کر، مەندی هەست ب خەمی کر و داخازا لیورینی ژنی خواست د بەرسفدا ئاوران دپیزیت: ((... مەندی تو میره‌کی باشی و جه‌گه‌راته‌ پیلایه، به‌لی کەس نەبوویه تە پالدەته‌ میانی.

مەندی: وه‌ی خو هلی ب سه‌ری من و میرانی یا من.

ئاوران: نه‌ مەندی.. پاشه‌ روژ دی نیشا تەدەت تو چ میری، میرانی ئاقلی سەردارا میرانی یانه...)) (هزرغان، ۲۰۰۲: ۲۵) و ب ئەفی پەنگی ئاوران هەم دل‌بەر هەم دایکه‌ دبیته‌ پالدەری هیز به‌خشین بو مەندی.

۲-۲-۳ ژن وه‌کو هاندەر: د فیرییدا ژن یان پۆلی هاندەر وه‌دگریت یان مینا پەگه‌زه‌کا سەردابر ده‌پته‌ پیش، ئەوا قاره‌مانی ب هنده‌ک سۆزان دخایییت. له‌وما پەنگه‌ قاره‌مان تووشی ئەقان سۆزان بیت و دەستان ژ نارمانجا خو به‌ردەت. د فیرییدا نەمه‌رجه، پۆلی سەردابرنی بو ژنی بیت چنکو گەلەک جاران ژن وه‌کو خواستن ده‌پته‌ بکارئینان و گەلەک جاران د ئەفسانه‌یاندا، شاسواران ژ بەر مه‌یلا شه‌هوه‌تی گه‌شتا خو ب دوپماهی نەئینایه. ل دویف بوچوونا کامبلی هەفزینی ل گهل ژنا جوان (ئامازیه‌ ب دەسته‌لاتا قاره‌مانی ل سەر ژيانا خو. چنکو ژن هیمایا ژیانتییه. قاره‌مان ل گهل ب دەستقه‌ئینانا هشیاریی دبیته‌ پاشایی ژيانا خو. له‌ورا هەردەم قاره‌مان تووشی شکه‌ستنی، شه‌ر، بیپزکرنی دبیت واتا وی نەبوونا هشیاریی یه. هەتا ئەفی قوناغی لایه‌نی نەرینی و خرایین ژنا جوان ئاشکرا نەبوویه و پشتی ئەفی قوناغییه‌ کو رویی راسته‌قینه‌یا ئەوی ئاشکرا دبیت ئایا مروڤه‌کا

چهنده دزانى- دانال بهر مهندي، ئهوى دڤييا كاري ب مهندي بكهت. لهوما داخاز ژي كرهندهك دارا بو بينيت. مهندي نه ب تنى تيرا سالهكي دارا دئينيت بهلكو كويقيهكى ژي نيچير دكهت. دهمن ديو زڤرين و پرسيارا گري گرزادارين ل بهر دهري شكهفتي كرى ههر دوو ب خوشى مژويل خوانا گوشتى بوون. مهندي مينا بابهكى ب مهبستا پاراستن و پالشتييا قهريزي خوه بيدهنگ كر و خوه ب سهر تشتهكى ژ فانقه نه بر. (هزرڤان، ۲۰۰۲: ۳۰) ۲-۲-۲-۵ شكوداركرن: د ئهڤى ويستگههيدا، قارهمان دگههيتنه ناراميهكا دهروونى. ئهوب رپيا زانين و مهعريفاب دريژاهييا قوناغان بدهست خوهڤه ئيناي گهلهك جاران بي رپهر ئاستهنگان دهرياز دكهت و پينگافان بهرهڤ قوناغين نوى دهافيت. ژلايهكى ديتره دناف دهردورى خوهدا دبته جهى باوهريى و خودان پينگههكى بهرز مينا پينگههى خوداوهندان.

ب ئهان جوهره لويست و هيذا مهندي، مهندي بيوو سهر و سهميان بو ديوان. لى روزهكى قهريز قهراف مهندي ژ جهنگهكا گران ل گهل ديوين بالهفر هايدار دكهت. پشتى مهندي ل گهل ئاورانى رايژ كرى داخوازا گورزي بابى ئهوان دكهت. ل روژا شهريدا مهندي و ديوي بالهفر ل نيشا گورهپانى وهستيان و مهندي گوت ئهڤروكه چارشه ميبه و بو بنه مالا مه هرامه د ئهڤى روزهيدا شهري بكهين. ههروهسا جارهكى ئيكى ژ بنه مالا ههوه قهنجيهكا دگهل من كرى لهوما من نهڤيت نهز شهري بكه. مهندي ((گورزهك وهشاندە دارى بو كهڤرهكى رهش و چرمى لسه ر ئيك و پاشى گورزهك وهشاندە كهڤرهكى مهزن ههما كهڤر هليا و بو ئاف...)) (هزرڤان، ۲۰۰۲: ۳۲) مهندي داخاز ژي كرههتا سوبههى هزرين خوه بكه. ل دويقدا گههشتنه وي بريارى شهى نهكهن باشتره. ئيدي مهندي بوو سهردارى ئهوان ژي. ب ئهڤى پيكتينانى مهندي دگههيتنه نارمانجا سهرهكيا گهشتى واتا درستكرنا ههستى هاريكاريكرن، ئيكرتن و ههز ژيكرنا بي مهبهست و بهرزهوهندي دنافهرا ئهواندا.

د قيرييدا قارهمان دگههيتنه خالا شكوداريى و دبته نوونهيهك خوداوهندي چنكو قارهمان ژ قوناغا تارييا

ههزخوهكه، ماددى، دوو پرووى، زيناكاره... يان بهروڤاژي (كامبل، ۱۳۸۵: ۱۲۸-۱۲۹)

پشتى مهندي و پهري ئاورانى سى روزه و شهڤين خوه دهريازكرى، ئاوران ههر ل سهر رولى خوهيى پالدهر بهردهوام دبته. دهمن مهندي پرسيار ژي دكهت ئههه چ بكهين؟

((ئاوران: نوكه دهه هات تو دهركهڤى ژ دهرفه، ئهگهر تو دهركهتى دي ژ ته خوازان دگهل وان ب چيه نيچيرى، بيژه وان ئهه دي هيم بهلى ههسپى براى من يى بچويك بدهنهڤ من و من سهه تير دڤين و ئهه كڤانى ب ديوارى قه توزكهوى بوى ژي من دڤيت، ئهه تشتهكى ژ هنرا وي كڤانى نزانن،... كڤان سحرى يه ههر چى تيرا تو بي پافىژى دي ب نيچيرى كهڤيت.)) (هزرڤان، ۲۰۰۲: ۲۵) ئاوران بهردهوام ل سهر هاريكاريين خوه و پالدانا مهندي دايه دال سهر رپكا خوه بهردهوام بيت.

۲-۲-۲-۴ بيرييا بابى خوه كرن: د ئهڤى ويستگههيدا قارهمان ل گهل بوونهوهرك ديوناسا، زالم و بي دلوقانى ئهوي ب هيترين بوونهوهري سهردهمى خوهيه روى ب روى دبته. د پترييا ئهفسانهياندا ئهڤ بوونهوهره بابه و شيانين ساخرن و مراندنى ههيه. ب ديتنا كامبلى (لايهنى خرابى سروشتى بابى، پهنگهڤه دانانا ئههزا مروڤى (ego) ب خوهيه ئههوا قارهمان شهري ل گهل دكهت) (كامبل، ۱۳۸۵: ۱۳۶) *****

ل گهل قوناغا زاروكينيى، ل گهل پهروهده و دلوقانينا دايكى، ئهه دبته قارهمانا ژيانا مروڤى لهورا هيز و سهردهريا بابى بهرامبهر دلوقانينا دايكى ترسهكى بو زاروكى درست دكهت كو بابى ب درنده و ب ترس بينيت. ئهڤه دبته ئهگهرى دويركهفتن و درستبوونا بوشاهيهكى دنافهرا باب و زاروكى. پشتى قارهمان ئهان قوناغان دهرياز دكهت دي بيرييا پهفتاريين بابى خوه كهت و دي زانيت باب مروڤهك دلوقان بوويه.

ئيك ژ پهفتاريين بابى پاراستن و چافديريا ژ دويرهڤيه. پشتى مهندي ژ نيچيرى زڤرى و بو ماوي چهند روزهان خوه نهساخرى؛ ديوان قهريز قهراشم براى خويى بچويك - ئهوي كهر ب ژ مهندي ڤهڤوو و مهندي ئهڤ

خوپه‌ریسی، ترس، نەزانیسی بەره‌ف قۆناغا گوهرین و نوپکرێڤه چووێه.

۲-۲-۶ بەره‌که‌تا دویمایی: ئەڤه دویمایی ویستگه‌ها گه‌شتا قاره‌مانییە بەره‌ف مه‌به‌ستا دویمایی ئەو ژێ پەیدا کرنا ناسنامه و هه‌بوون و نیاسینا شیانی خوه‌یه. قۆناغین دەر بازبوی مینا پێشه‌کیه‌کینه بو گه‌شتنا قاره‌مانی بو ئەڤی قۆناغی. د پتریا ئەفسانه‌یاندا بەره‌که‌تا دویمایی ب کانی ئاڤا ژیانێ یان جاما پیرۆز ده‌یته‌ لیکچواندن. ئەڤه ژێ مانا ناسنامه قاره‌مانییە. د مەندی ترسنوکدا ئەڤ چەندە ب پریا بەرده‌وامیدان ب دوندها ئەوییه. دەمی ئاوران مزگینیا دوو گیانی پێ دوت و ئاماژە ب هه‌بوونا دوو کوران دوت کو ئیک ژ ئەوان که‌سه‌کی ئازا و زانیه. ئەو سیڤا نه‌مران دخوت و دی بیته‌ شاهی ئەسمانی سی. بی دیتر ژێ ((ب سه‌د روحانه، نیڤه‌ک دیوه و نیڤه‌ک ئینسانه، هه‌ر جاره‌کا دمريت ساخ دیته‌ڤه و هه‌فتی سالان دژیت و ل هه‌ر هه‌فت ته‌به‌قین ئەرد و ئەسمانان دژیت...)) (هزرڤان، ۲۰۰۲: ۳۴)

۲-۲-۳ قۆناغا سین: زفرین

د ئەڤی قۆناغیدا ئیدی قاره‌مان گه‌هشتییە مه‌ره‌م و مه‌به‌ستا خوه‌یا سه‌ره‌کی، له‌ورا نه‌ڤیت ب زفریته‌ڤه‌ سه‌ر شیوازی ژیانا به‌ری گه‌شتی.

۲-۲-۳-۱ زفرین (په‌تکرنا زفرینی): ئەڤ قۆناغه ب په‌تکرنا زفرینی ده‌یته‌ نافکرن. ئەڤ کارڤه‌دانه، کارڤه‌دانه‌کا لوژیکیه. ماده‌م قاره‌مان ب درێژاهیی گه‌شتی تووشی گوهرینی مه‌زنی زانین و مه‌عریفی دبیت، بیگومان زفرین ب شیوی ژیانا به‌ری ئەسته‌مه.

زفرینا مەندی، ب واتا ب دویمایی هاتنا گه‌شتا ئەوییه. چنکو نه‌ ب تنی ئەوی هه‌می قۆناغ دەر بازکرینه و مه‌به‌ست و ئارمانجا سه‌ره‌کی ب ده‌ستخوه‌ڤه‌ ئینایه. له‌ورا زفرین بو ئەوی دەرکه‌فتنه ژ ئەزموونان و چوونه بو ئاڤ ژیانا ئاسایی لی په‌نگه‌کی دیتر. ئانکو ئەو د جهه‌کی دیتر بەرده‌وامی ب ژیانا خوه‌ ده‌ت.

۲-۲-۳-۲ زفرینا جادوویی: زفرین ژ گه‌شتی، ته‌مه‌ت ده‌ستپیکرنی ئەسته‌مه. جاران د گه‌شتیدا باشتین کار ئەوه قاره‌مان ئەو هیز و مه‌عریفه و شکویا خوه‌ پارێزیت و

بەرده‌وامی ب گه‌شتی نه‌ده‌ت.

ل دەمی زفرینی، دیو دیاریان بو که‌س و کارین مەندی بەره‌فه‌ف دکەن و دانانه ل سه‌ر پشستا برایی بچویک و ل گه‌ل مەندی هنارتن. که‌ریین برایی بچویک ژ مەندی ڤه‌بوون و مەندی ئەڤ چەندە دزانی. قه‌رگیز قه‌راشمی د دلی خوه‌دا دگۆت ((پا سوژ بیت ل چوونی ئەز ته‌ ب خانی ڤه ژ سه‌ر ڤی دنیا ڤی به‌م)). (هزرڤان، ۲۰۰۲: ۳۶) مەندی ژ چاڤین ئەوی زانی له‌وما دەمی چوونا دیوی ئیسمه‌ک خواند و ڤف کره‌ دیوی و ئەو ژ ئەردی بلند کر. بو هه‌فت قۆناغان ژ شکه‌ڤتی بوراند و ئەو ل به‌ر لیڤا رویاره‌کیدا هه‌تا نافته‌نگی د خیزیدا هیلا... و ب ئەڤی په‌نگی خوه‌ ژ دویمایی قۆناغ قۆرتال کر.

۲-۲-۳-۳ گه‌هشتنا هاریکاری ژ دهرڤه: چه‌وا قاره‌مان ژ بو دەر بازکرنا قۆناغین گه‌شتا خوه‌ پیدڤی ب پریه‌ر و هه‌ڤالانه ب هه‌مان شیوه‌ ژ بو زفرین بو ژیانا ئاسایی پیدڤی ب پریه‌ر و هه‌ڤالانه. پشتی ئاورانی زانین و دلیری ده‌ته‌ مەندی، ئەوی ژ زفرینا قه‌رگیز قه‌راغ برایی مه‌زنی دیوان ئاگه‌هدار دکه‌ت. ئەو ((دی ل دویف ته‌ گه‌ریت. شه‌رم دکه‌ت کو برایی خوه‌ ب ته‌ ئاگه‌هدار که‌ت.. لی ژ ته‌ ئاگه‌ریت هه‌ر چی ژ ده‌ستی وی به‌یت.. به‌می ره‌نگه‌کی دی ل ته‌ گه‌ریت کو ته‌ په‌یدا بکه‌ت.. ب ئانکویا ته‌ هاریکاریا برایی وی کریه.. هه‌تا ته‌ په‌یدا نه‌که‌ت نه‌شیت چو درین دژوار ل دونده‌ها ته‌ بدەت.. کو هه‌ر شاشیه‌کا ته‌ په‌یدا بیت بلا چەندا بچویک ژ بیت تو دونده‌ها خوه‌ دی گه‌له‌ک زانی بِنِن، له‌ورا نابیت د چ کراسی دا تو لاواز بی و شاشیه‌ک بکه‌ی...)) (هزرڤان، ۲۰۰۲: ۳۸)

۲-۲-۳-۴ دەر بازبوونا سنووری زفراندنی بو جیهانا ئاسایی: (زفرین بو ژیانا ئاسایی)

د ڤیرییدا قاره‌مان ڤیر دبیت چه‌وا زانین و مه‌عریفا ب درێژاهیی گه‌شتی ب ده‌ستخوه‌ڤه‌ ئینای ب گه‌هینیته‌ مروڤین دیتر. ئەڤ ویستگه‌هه‌ د مەندی ترسنوکدا نه‌هاته‌ دیتن. په‌نگه‌ ئەڤ چەندە ژ ئەگه‌ری تو‌مارکرنا ئەفسانی ب په‌نگه‌کی راسته‌وخو ژ زارده‌ڤی ڤه‌گیری بیت و ئاساییه‌ کو ڤه‌گیر گرنگی ب ئەڤان ورده‌کاریان نه‌ده‌ت و ب تنی

رویدائین سەرەکی ڤه گێریت. ۲-۲-۳-۵ مەزنی هەر دوو جیهانان: پتیا جاران د ئەڤی قوناغیدا قارەمان دیتە خودان هیز یان شیانه کا ئەناسایی و میتافیزیکی مینا هەبوونا کوپالی مووسا پیڤه مبهری. د ڤیریدا قارەمان دگهیتە ئارامی و ههڤسه نگییه کا دەروونی و لەشی. پشتی هفت سالتین ئاورانی ب دویماهی هاتن، ئەوی مەندی ل گەل خوه بره چیاپه کی وئاڤا کانیه کی ڤه خوار و دەملدهست پیر و نەمر بوو. دەمی مەنەدی پرسیارا ئەگەرئ ڤی چەندی کری، ئاورانی ئەو ژ سەر چوونا خوه و بجه هیلانا مەندی ناگەدار کر. ئاوران ب تفکرنا بن ئەزمانی مەندی هەمی زانین و مەریفا خوه دایه ئەوی و ب ئەڤی پەنگی ئیدی ترس ژ ل دەڤ مەندی نەما. ۲-۲-۳-۶ ئازادیا ژیان: (ب دەستڤه ئینانا ئازادی): ل گەل ب دەستڤه ئینانا ئارمانجا مەعەوییا گەشتی و قورتالبوون ژ ئەو ترسا هەمی ژیی خوه ل گەل بوراندی دەمی ئاوران پرسیارا پەوشا وی دکەت ئەو د بەرسڤدا دبیژیت: ((خوزی من هەمی ژیی خوه هوسا بی ترس و ب ئاقل بوراندبا.)) (هزرڤان، ۲۰۰۲: ۳۶)

دیمنی دویماهی، کو سی ویتگه هین زفرین بو ژیانان ئاسایی، بوون ب پشایی هەر دوو جیهانان ل گەل ب دەستڤه ئینانا ئازادی پیڤه دەیتە دیار کرن. د مەندی ترسنوک دا ویتگه هە هاتینه پش و پاش کرن. "بوون ب پشایی هەر دوو جیهانان" بەری "گهشتنا هاریکاری ژ دەرفه" دەیت. لئ هەر دوو مل ب ملی ئیکن چنکو د ئیک دیمنەدا هاتینه بەحسکرن. د مۆدیل گەشتا قارەمانیدا، قارەمان هوشیارانه ب مەبهستا گوهرینا شیوازی ژیان و گەشه کرنا بواری دەروونی و مەریفیا خوه بریارا دەستپیکرنا گەشتی دەت. لئ د "مەندی ترسنوک" دا، ژ نیشکیڤه قەدەر مەندی بەرهڤ گەشتی پال دەت. لئ ب درپژاھییا دەربازکرنا قوناغین گەشتی کەسایهتی و شیوازی ژیان مەندی ژ مروفه کی ترسنوک بو مروفه کی چافنه ترس و خودان پیڤه دەیتە گوهارتن.

پهراویز:

* زارافئ Monomyth ژ (جیمس جویس) ی ئەو د پەرتوکا خوه بناڤئ ((Finnegans Wake بکار ئینای هاتییه وەرگرتن. ** د ژیدەرین کوردیدا بەرامبەر زارافئ (نموونه یین دەستپیکی) چەندین زارافئین (تەرزە سەرەتاییه کان، نموونه ی بآ، وپنه ی ئەزەلی، چەشنی بەرای، چەشنی یەکەم، کەونه چەشن، نموونه ئەسلییه کان، نموونه ی بەرای) و د زمانی عەرەبیدا (الأسماء الأولیة، النماذج العلیا) دەیتە بکارئینان. (حەمه غەریب، ۲۰۱۹: ۱۵۲) (عومەر، ۲۰۱۲: ۲۷۸) *** پیرسونا Persona: ئەڤ زارافه د قوتابخانا دەروونناسییا شروفه کاریدا ژلایئ (یۆنگ) یڤه هاتییه بکارئینان. مروف ژ بو نیشاندانا رۆلئ جفاکیئ خوه و ل دویڤ ژینگه ه و بارودۆخان دەمامکی بکار دئینیت و ب پەنگه کی دیتر خوه بو جفاک و دەوربەری دەتە نیاسین. دەمامک، ئانکو کەسایهتییا جفاکییا مروفییه ئەوا گەلک جاران ژ (نەن) راسته قینه جیاوازه. ئەڤ جورئ نموونه یین دەستپیکی بەردەوام ل گەل مروفان هەیه و د هەمی سەردەمان دووباره دیت.

**** ئەنیما و ئەنیمۆس Anima and Animus: دناڤ نەستا کۆمادیه. هەر ژنەک ل پال نموونه یین دەستپیکی و ساخله تین ژنانه خودان ساخله تین ئیرانه بیت دبیژنی ئەنیمۆس و بەرۆڤاژی ساخله تین ژنانه ل دەڤ پەگەزی ئیر هەبیت ب ئەنیما دەیتە نافکرن. ل دەڤ یۆنگی

ئەنجام:

پۆلینکرنا قوناغان ل مۆدیل (جۆزێف کامبل) ی، گورە ی بنیاتی ئایین، داستان و ئەفسانە یین مللەتین جودا جودانه، لەوما ئاساییه ئەگەر هەمی ئەفسانە و داستانین مللەتان ل دویڤ زنجیرا ئەڤان قوناغ و ویتگه هان نەبیت. ئانکو مۆدیل گەشتا قارەمانی، مۆدیلە کە شیائین گوهارتن و پیش و پاش کرن یان لادانا هەندەک ویتگه هان تیدا هەیه. ل دویڤ ئەڤی چەندی: -"مەندی ترسنوک" ل گەل مۆدیل جیهانییا گەشتا قارەمانی ئیک دگرت. -ژ ئەگەرئ کورتی و شیوازی ڤه گێرانا "مەندی ترسنوک"، چەند ویتگه ه د ئیک دیمنەدا دەباز دبن. هەر وه کی

هه می ژن و زهلام ژلایین سایکۆلۆژیفه هه لگرتی شیوازی که سایه تیین
تیکن .

**** مه به ست ژ خوداوهندی باب، بابی راسته قینهین قاره مانی
ینه و قاره مانی نه قیت ئه وی بکوژیت. به لکو ئه و ژ خوداوهندی
باب هه مان هه زکرن و دلۆقانیی وه ردگریت ئه و ژ خوداوهندا دایک
وه ردگریت.

ژێدهر:

-پالم، مایکل (۱۳۸۸). فروید، یونگ و دین، ت: محمد دهگان پور و
غلامرضا محمودی، تهران: انتشارات رشد.

-حه مه غه ریب، سازان جه وهه (۲۰۱۹). ئه فسانه ی کوردی له ژیر
رۆشنایی زانستی دهرووناسیدا، نامه ی دکتۆرا، هه ولپیر: کۆلیژی
زمان، زانکۆی سه لاهه ددین.

-روتن، کنت، نولز (۱۳۸۷)، اسطوره، ت: ابوالقاسم اسماعیل پور،
تهران، نشر مرکز.

-سیاسی، علی اکبر (۱۳۸۴). نظریه های شخصیت یا مکاتب
روانشناسی، تهران: دانشگاه تهران.

-عومهر، محسین ئه حمه د (۲۰۱۲). فه رهه نگی ئه ده بی، سلیمان:
ره خنه ی چاودپیر.

-کمپیل، جوزف (۱۳۸۵). قهرمان هزار چهره، ت: شادی خسروپناه،
چاپ یکم، مشهد: نشر گل آفتاب.

-گریمال، پیر (۱۳۳۹)، فرهنگ اساطیر یونان و رم، ت: احمد بهمنش،
جلد اول، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

-مصطفوی، محمد (۲۰۱۴). الدین و الأسطورة (دراسة مقارنة في الفكر
العربي و الاسلامي)، ط ۱، بیروت، لبنان: الانتشارات العربی.

-وگلر، کریستوفر (۱۳۸۶). ساختار اسطوره ای در فیلم نامه، ت:
عباس اکبری، تهران: انتشارات نیلوفر.

-ویتیل، استوارت (۱۳۹۰)، اسطوره و سینما، ت: محمد گذر آبادی،
چاپ دوم، تهران: انتشارات هرمس.

-هزرقان (۲۰۰۲). ئه فسانه (نارینا گولبارین)، دهوک: دهزگه هی
سپیری یا چاپ و وه شانئ.

-یونگ، کارل گوستاو (۱۳۶۸)، چهار صورت مثالی، ت: پروین
فرامرزی، مشهد: آستان قدس رضوی.

-یونگ، کارل گوستاو (۱۳۸۹)، انسان و سمبول هایش، ت: محمود
سلطانییه، چاپ هفتم، تهران: انتشارات جامی.

James Joyce (1939), *Finnegans Wake*, New York Viking
Press, Inc, P:-.581

ملخص البحث

جوزيف كامبل ميثولوجي أمريكي صاحب نظرية جديدة وإبداعية. أصبح منهجه يُتبع في معظم الدراسات للأساطير العالمية والذي يتمثل في الاسطورة الواحده المبنية على افكار يونج حول اللاشعور، بعد ان جمع كامبل معظم الاساطير العالميه توصل الى نموذج موحد للبطل ذلك البطل الذي يعده يونج نموذجاً للبدايات او الأنماط الاوليه ، بعدما حلل الحبكة في معظم الأساطير العالميه تبين ان ابطل كل الأساطير البطولييه ذو مميزات مشتركة. في تلك الأساطير ولاجل تطوير شخصية البطل للوصول إلى مبتغاهم يمرون بثلاث مراحل (الانفصال، البدء، العودة)، نجد هذا النموذج في بعض مجالات الادب والفن كما احتل مكانةً في البحوث والدراسات الادبيه بالامكان تطبيق هذا النموذج على نصوص من الادب الكوردي ولهذا الغرض ارتأينا الى اختيار نص (مهندی ترسنوك - مند الخواف -) من كتاب (نارينا گولبارين - نارين نائرة الورود - التي تمطر ورداً) وبعد تطبيق منهج كامبل تبين لنا ان بعض المراحل التي في المنهج لم تظهر في الاسطورة المذكوره مع ان الاسطورة مشابهه للاساطير العالميه ذات البطل الواحد. ولأجل تطوير ذاته من الناحيه النفسيه والمعنويه يقوم برحله ثلاثية المراحل. **الكلمات المفتاحيه:** رحلة البطل، جوزيف كامبل، مهندی ترسنوك، الاسطورة الوحيدة، الأنماط الأولية.

Abstract

Joseph Campbell, an American scholar in the field of mythology, is the proponent of a novel and innovative theory. His methodology is widely embraced in the study of global myths, centered on Monomyth built upon Jung's notions of the unconscious. Following Campbell's comprehensive analysis of worldwide myths, he formulated a unified model for the hero, deemed by Jung as a Archetype or primal patterns.

Upon analyzing the plot structures in global myths, it becomes apparent that heroes in all heroic myths share common characteristics. Within these narratives, the development of the hero's character toward their ultimate goal involves traversing three distinctive stages: initiation, departure, and separation. This model not only finds application in literature and art but has also garnered significance in literary research and studies.

In these myths, for the purpose of evolving the hero's character and reaching their desired objective, they undergo three pivotal stages: initiation, departure, and separation. This model is applicable to texts within Kurdish literature, and to serve this objective, we have chosen a text from *Mande Tirsinok* from *Narina Gulbarin* book. After using Campbell's method, we found that some of the stages in his framework did not appear in the mentioned myth, even though it's similar to global myths with a single hero. To enhance personal and psychological development, the hero goes on a three-stage journey.

Keywords: Hero's Journey, Joseph Campbell, Mande Tirsinok, Monomyth and Archetype.